

Mirrors of Europe

Moldovai úti jegyzetek

Mehettem volna Olaszországba. Azt írták, hogy egy úgynevezett projekt keretében odamehetnék három hétre, és írhatnék az országról. Voltam már Olaszországban. Kétszer is. Egyszer Toszkánában, egyszer meg Calabriában. Egy-egy hetet töltöttem itt is, ott is. Egyszerűen csak utazgattam. Minden tetszett, de nem jutott eszembe semmi. Ugyanolyan emberként mentem haza ebből az országból, mint ahogy odamentem. Azt válaszoltam, hogy elmehetek Fehéroroszországba, mert oda úgysem utazik senki. Vagy Ukrajnába. Mindenképpen valahová keletre. Annál az egyszerű oknál fogva, hogy mielőtt a Kelet eltűnik valahol a Csendes-óceánnál, előbb még elnyel vagy tízezer kilométer szárazföldet. Az pedig emberi mérték szerint valamiféle végtelenre emlékeztet. De azt a választ kaptam, hogy keletről csak Moldovával szolgálhatnak. Még némi szabadkozás is volt ebben a válaszban, gondoltam, **kicsit szégyellik bárkinek is ajánlani ezt az országot**. Rögtön megírtam, hogy megyek. Bepakoltam hátra a csomagtartóba a biciklit. Kiállt az első kerék, ezért leszereltem és beraktam. Jó ötlet, mert gyorsan le lehet szedni az első kereket, nem árt az óvatosság. Bedobtam még a hálósákokat, a sátrat, a kempingfőzőt, a teáskannát, két fémbögrét, a kanalat, amelyet egy évvel azelőtt vettem Ulánbátorban, egy jó kést meg egy gyalogsági ásót. Meg egy kevés ruhát, tartalék bicikligumit és belsőt, aztán szeptemberben nekiindultam.

Most november vége van, északi szél fúj, és derések a fák. Próbálok az emlékezetembe idézni mindent szépen sorjában, de bizonyos képek tisztábban látszanak, mint a többi. Az a sárga kutya valahol délen, egy faluban Cantemir környékén. Ott feküdt az úton, a kanyarban egy nagy kutya, vérbe fagyva, élettelenül. Még mindig lánc volt a nyakán. Kitépte magát a kutyaszabadságba, hogy elpusztuljon. Az utóbbi nem mehetett könnyen, mert alig jártak errefelé autók. Kicsit már fölfűvődött, nyilván itt hevert már egy ideje. Elmentek mellette az emberek, senki sem csinált semmit. Még csak le sem húzták a padkára a láncánál fogva. Ilyen dolgok jutnak eszembe. Elhullott állatok és az átható, édeskés dögszag.

Na igen, de elkallódott a hordozható lemezem, egy fényképem sincs. Az emlékezetemből kell előkeresnem mindent. Vissza kell térnem a hőséghez, amely még éjszaka sem enyhült. És a dögszaghoz, ami szinte mindenütt érezhető volt a városon kívül. Trebujeniben a múzeum melletti kis szállodában húztam meg magam. Összeraktam a biciklit, és egyszerűen naphosszat kekeztem a dögmegleghen. Néha begurultam egy-egy útszűkületbe, Batuceni előtt például olyan keskeny volt az út, hogy le kellett szállnom, és át kellett jutnom valahogy a tövises bokrok között. Itt is, ott is megfeketedett tehénmaradványok hevertek. Mozdulatlan levegő, forró bűz, úgy éreztem magam, mint egy néma horrorfilmben, amikor egyenesen a fejemre tűzött a nap. Nem akartam visszamenni. A vállamra vettem a biciklit, és fölkapaszkodtam a hegyre, a fennsíkra, de már alig élttem.

Vagy fölmentem jó magasra a falu fölé, a sziklás szakadékok szélére, és megdézsmáltam a szőlőt. Odalopakodtam, hol itt, hol ott ültem le az árnyékban, és ettem a piros vagy fehér szőlőt. Nem volt nagy szemű, de az ízét nagyon édesnek éreztem. Ittam rá vizet, és néztem a hatalmas tájat, a folyó kanyarulatát, a fehér sziklákat és a hasonló színű templomtornyot. Lent terült el a falu, a folyó horhosában. **Szőlő, víz és bicikli. Napokon át.** A mozdulatlan hőségben. És időnként megcsapott az elhullott állatok édeskés szaga. Gödrökben, árkokban, az út szélén. Találtam bordákat, szarvasmarhafejeket, lábakat, amelyeket még mindig fekete szőr borított. Aztán láttam, ahogy korcs kutya kapaszkodnak föl a faluból a hegyre, úgy járnak a sziklákon, mint a zergék, hogy eljussanak a dögtemetőbe vagy a csak úgy ott hagyott dögökhöz. Na de volt valami ősrégi, mindennél régebbi az élet és a halál e keveredésében. Ezekben a szőlőfürtökben és a csontokban. Bor és dög. Ide jártak a falusiak kis kocsikkal, hogy műveljék a szőlőt és kihordják az állatok

maradványait, így legalább nem mérgezték a falu levegőjét. Idejártak a kutyák, madarak szálltak le, hangyák vonultak menetoszlopban. Aztán már akaratlanul is ezt a szagot kerestem a levegőben. Hiányzott.

Nem nagyon boldogultam a sátorral. Csak kétszer vagy háromszor vertem sátrat. Üres volt az ország, de alig találtam táborhelyet. Mindennek volt gazdája. Délen, valahol Colibași és Vulcănești között letértem az útról a kukoricatábla szélére. Ameddig a szem ellát, kukorica. Dombok, egyik a másik után. Mezsgyék választották el a táblákat, itt csenevész fák nőttek. Ilyen helyen, a kiszáradt bokrok sávjában rejtőzködtem el. Minden zörgött és zizegett. Fölmelegítettem egy birkakonzervet. Boroztam. Leszállt az éjszaka. Egyre sötétebb lett, egyre mélyebb csend vett körül. És ebben a csendben a legtávolabbi hangokat is lehetett hallani. Beszélgetett valaki egy magányos tanyán, pár kilométerrel lejjebb, a völgyben. Motor berregett. Ragyogott a lámpa fénye a sötétkék horizonton. Telihold volt. Számár bögött valahol a közelben. Tipgett valami a zizegő sötétségben. Nem tudtam aludni. Füleltem. Ez nem félelem volt, hanem valamiféle meztelenség. Ennek az országnak a meztelensége, ahol nem lehet elrejtőzni. Ez még mindig a sztyeppe, a nyugati széle annak a sztyeppének, amely valahol keleten, Mandzsúriában kezdődik. Mit számít, hogy kukoricával vetették be, szőlővel ültették be. Ez még mindig az volt. Feküdtem, és a földhöz tapasztottam a fületem. Hangokat hallottam mindenfelől. A múltból jöttek, hisz valahol be kellett szívárogniuk a földre: patadobogás, csordák, lovasok, marhák ezrei dübörögnek, nagy kerekű kordék nyikorognak, itt visszhangzik minden, ami egykor történt a pusztaságban, ahol nem nőnek fák a dombvidék hullámozó horizontjára boruló égbolt alatt. Az oldalamon és a hasamon éreztem, hogy meleg a föld, nem hűl ki virradatra. Öreg már, belevődött a hőség. Kopár és üres. Elképzelhetetlen pusztaság. Csak vékony réteget képezett rajta a földművelés. Kilométereken, ötven-hatvan kilométeren át csak megművelt földeket láttam. A felső réteg alatt sztyepppei csernozjom és a tatár idők régi hangjai. Elaludtam, mint a katona az őrségben. Reggel lövéseket hallottam valahonnan a távolból. Vadászhatnak, vagy csak a madarakat riogatták. Szárazság volt. Harmatnak nyoma sem. Megettem a maradék konzervet, a hangyák már észrevétlenül bemásíroztak a dobozba. Csendben leléptem, eltüntettem a nyomokat, és indultam tovább, mint a hajdani lovasok, akiket éjszaka hallhattam a távolból.

Mentem városokat keresni. Leova a maga módján szép volt. Derékszögben metsztek egymást az utcák. Szürke téglából épült kockaházak, egyenlő távolságra egymástól. Az egész várost teleültették a vadgesztenyefákkal. Mind-egyik beteg volt. Körös-körül nyár vége volt, zöldellő fákkal, itt pedig beért az ember az ősz közepébe. Abba a beteges, aranyló ragyogásba, amely besugározta a szürke falakat, a porladó betont és a hasadékokból kinőtt gazt. Köröztem ezen a helyen, amely mintha nem lett volna sem település, sem téglából épített tábor, és hiányzott valami. Volt ebben az élményben valami feszélyező kényelmetlenség. Végül azon kaptam magam, hogy nem találok a központot. Olyan tájról jöttem, ahol ha egy idegen városba ér az ember, ösztönösen is az ég kékjén, a helyi horizont vonalán kirajzolódó templomtorny sziluettjét keresi. Fenn a magasban a torony, odalenn pedig a főter. Itt pedig minden lapos volt, a tér valamiféle egalitarizmusa miatt nem volt semmiféle központ. Mozdulatlan tábor a sztyeppén. Alig formált, kihűlt és sorsára hagyott anyag. Az emberek a belsejében éltek, de kívül szétesett, szétporladt, ki volt téve az erózióknak, mint a természeti képződmények. De hát a kommunizmus elvileg valamiféle geológiai folyamat lett volna. Egyszer s mindenkorra meg kellett volna változtatnia a föld arculatát. El kellett tüntetnie mindazt, ami elmúlt, és valami újat kellett teremtenie. Szóval Leova úgy nézett ki, mint a tektonikus mozgások és a meteorológia műve. **Hiába kerestem a főteret és a központot. Moszkvában, a Vörös téren volt** a centrum helye, sehol máshol.

STASIUK, Andrzej
Gálíciai történetek
(Mihályi Zsuzsa ford.)
JAK Műfordító
füzetek, 2002

Hogyan lettem író
(Pálfalvi Lajos ford.)
Mágus, 2003

Fehér holló
(Körner Gábor ford.)
Európa, 2003

(Jurij
Andruhoviccsal)
Az én Európám
(Körner Gábor ford.)
JAK-Kijárat, 2004

Dukla
(Körner Gábor ford.)
Magvető, 2004

Útban Babadagba
(Körner Gábor ford.)
Magvető, 2006

Kilenc
(Körner Gábor ford.)
Magvető, 2009

Taxim
(Körner Gábor ford.)
Magvető, 2011

Át a folyón
(Körner Gábor ford.)
Magvető, 2013

„A hely”
Magyar Lettre
Internationale, 42

„Hajónapló. Hol is ér véget Európa?”
Magyar Lettre
Internationale, 44

„Hogyan lettem író?”
Magyar Lettre
Internationale, 48

„A kontinens
módszere
a fennmaradásra
a paródia”
Magyar Lettre
Internationale, 54

„Nagyobb lettél,
Európa”
Magyar Lettre
Internationale, 56

„Kelet-
Magyarországon át
Ukrajnába”
Magyar Lettre
Internationale, 59

„Befejezett jelenidő”
Magyar Lettre
Internationale, 60

„Kilenc”
Magyar Lettre
Internationale, 71

„De még ha kitalálta
is az egészet
(Kapuściński non-
fiction)”
Magyar Lettre
Internationale, 79

„Mindenszentek
Rádió”
„Térképet nézegetni”
(interjú)
Magyar Lettre
Internationale, 83

„Törökre várva”
(dráma)
(Pásztró ford.)
Magyar Lettre
Internationale, 87

Amikor Daniel Kalder, *Az elveszett úrbajós* szerzője tíz év után Moszkvából Texasba költözött, megkérdeztem, miért pont oda ment. Azt felelte, Oroszország után már csak apokaliptikus tájak érdeklik. Elég, ha emlékeztünkbe idézzük a *Véres délköröket* vagy az *Átkelést* McCarthytól, rögtön megértjük, miről beszél Kalder.

Hiányzott ez a meghatározás: **apokaliptikus országok, tájak. A hajdani birodalom határvidékén** tévelyegtem, és megtaláltam a maradványait, a csontváz darabjait. Mint itt, Leovában, ezt a szürke cementfalat, a repedező betont, a réseiből kinőtt gatz. Ezt láttam a bratszki repülőtéren, ezt láttam Zabjalkszkban, a kínai határon, ezt láttam Darhanban és Ulaangomban. Egyébként Hotinban is. A szállodában, amelyet ugyanabból a téglából építettek, mint a beteg gesztenyefák árnyékában álló itteni házakat. Ezeket a nyomokat követtem a vándorutamon. Mint az ásatásokon, kerestem azt a pontot, ahol kilátszik a föld alól a hajdani gerinc maradványa. Kinéztem magamnak a rozsdás vasat. Az utópia elsődleges összetevőjét, amely most tér vissza az ásványok birodalmába. Városok a sztyeppén – itt, valahol Kalmükföldön vagy a Góbi-sivatag szélén –, mintha valaki idekotorná a köveket a horizontról, alacsony kunhalmot emelne belőlük, és azt mondaná, „gyertek, költözzetek be”. Arra a helyre, ahol azelőtt nem volt szinte semmi. Csak azok a falvak, a kis házak, amelyek lekuporodnak, mint a teknősbékák a napfénytől fölhevült porban; és néha még lovasok is megjelentek a horizont hullámvonalain.

A központot kerestem Leova városában. Lassan bealkonyodott. A fémhályban **csak a bankok és a mobiltelefon-hálózatok neve ragyogott** a műanyag dobozokon. Csak az derengett. És ettől kellett volna lángra kapnia ennek az ósrégi s ugyanakkor birodalom utáni sötétségnek. El kellett volna égnie, mint a száraz fűnek, mint a fekete papírnak, és a lángok mögül kellett volna előbukkannia az újnak. Az apokalipszis utáni apokalipszisnek.

Mihai tíz- vagy talán tizenegy éves lehetett. Az út szélén állt és integetett. Ez Mihailovca faluban történt, egész közel az ukrán határhoz. Beszállt, és kicsit zavarba jött, amikor eljutott a tudatáig, hogy nem idevalósi vagyok. De elkezdtem beszélgetni oroszul, és elmúlt a félszége. Elmesélte, hogy az apja lovakat tenyészt. Kicsi volt, szőke hajú, mintha nagy lett volna rá a pulóver meg a dzsogging. El akarta érní a bugeaci vonatot. A nagyanyjához ment valahová. Állandóan a Nokiámat leste a szemé sarkából. Végül minden bátorságát összeszedve megkérdezte, vannak-e benne játékok. Azt mondtam, nem nagyon tudom, mert csak telefonálok meg sms-eket küldök vele, nézze meg. Fogta a telefont, pár másodperccel később már talált is valamit. Nyomkodni kezdte, belefeledkezett a játékba, alighanem túltette magát azon, hogy **egy fura idegennel** utazik **egy porlepte terepiárón**, rajta a pótkerékhez erősített biciklivel. Megkérdeztem, mit csinál, vannak-e testvérei, eljut-e néha valahová messzebbre. Csak klikkelt, föl sem emelte a tekintetét. Igen, egyszer elment az apjával Taracliába. „Ocseny kraszivij gorod”, nagyon szép város – ezt mondta, amikor alighanem győztesen került ki egy elektronikus párharcból, mert még ugrott is egyet örömben. De már meg is érkeztünk Bugeacha, elváltak útjaink. Szomorúan nézett, amikor visszaadta a telefont. Keresztződésben szállt ki, és elindult jobbra. Néztam, ahogy távolodik a régi kisteherautók, lovas kocsik között a rögtönzött piacon, az útkeresztződésben. Mihai kicsi volt és törekeny, mint egy verébfőka, de jobban tudta nálam, mi van a telefonomban, és volt Taracliában, abban a szép városban.

A sátorral nem mentem semmire, viszont jó hasznát vettem a biciklinek. Amikor Trebujeniben időztem, négy napig jártam vele a környéket. Esténként próbáltam minél kevesebb bort inni, hogy reggel föl tudjak kelni, mielőtt fölmelegszik az idő. Szeptember volt, de úgy égetett a nap, mint júliusban. Vittem gammal vizet, és mentem. **Maščauti, Jevreni, Izbište**. Hosszú emelkedők az átforrósodott fehér murvás utakon, ahol mozdulatlanul állt a levegő. Csak néha jött egy teherautó vagy személykocsi, porfelhőt kavarva. Aztán megint csend és hőség. Mehettem az út szélén, árnyékokat keresve a diófák alatt, mert minden út mellé diófákat ültettek. Kilométereken át, egymagamban. Különös érzés, az ország egész területét művelték, mindennek volt gazdája, mindenütt érezhető volt a dolgos földműves jelenléte, de egy lélek sem volt a közelemben. Néha egy-egy lerobbant autót vettem észre a szántóföldek szélén, ez a jel arról árulkodott, hogy valahol bent, az egyik hatalmas dombhátról a másikkra kapaszkodó táblákon emberek vannak. **Gürcölnek a hőségben**. Görnyedezve, földig hajolva, feketére sülve a napon. Vagy amikor megálltam a tábla szélén, eleinte egy hangot sem hallottam a szélcsendben, aztán megütötte a fülem valami neszés a kukoricásból. Ott voltak, dolgoztak láthatatlanul, mintha nem is lennének jelen. Az egész napi biciklizés után kiütött a só a pólómon.

De mehettem ösvényeken is, távol az utaktól. Trebujeniben például, rögtön a híd után le lehetett kanyarodni a Raut partjára, és elindulhattam fölfelé. Jobboldalt, vagyis keleten meredek sziklafal emelkedett, késleltetve a nap felbukkanását. **Cellákat vágtak a hegy sziklájába a szerzetesek**. Pár éve voltam az egyikben. Szlováknak nézett a vékony, szakállas barát. A sziklába vájt fülkében elfért a piros takaróval borított fekhely. Rögtön mellette volt a kápolna az oltárral és az ikonokkal, de így is lehangelő volt a szűk hely, a kő és a klausztrófia. Lehet, hogy ez jó hely a remeteséghez, de mikor kijöttem, már ott álltak az újabb kíváncsiskodók az alacsony bejáratnál. És biztos így ment egész nap. Ezért most eszemben sincs odalátogatni. Vagy két kilométerrel odébb elhagyott cellák voltak a sziklafalban. Letettem a biciklit, és fölkapaszkodtam húsz-harminc méter magasra. Száraz és meleg volt a levegő a puha kőzetbe vájt barlangokban. Megtaláltam a feliratok és egy dombormű maradványait. Szép kilátás nyílt a bejáratról a folyóra és a völgyre. Próbáltam elképzelni, milyen életük lehetett a barátoknak három-négyszáz évvel ezelőtt. A szikla belsejében éltek, nézték a völgyet, a mozdulatlan világot, az évszakok lassú váltakozását, az időjárást. Eső, hó, szél. A sztyeppe szélén. Nem volt körülöttük szinte semmi. **Néhány kőépület, romok**. A Dnyeszteren túli tatárok idegesítő szomszédsága. Vajon a pusztaságtól való félelemből született-e a remetek hősies hite? Vajon a hatalmas sztyepei világ határtalansága miatt terjedt-e ki itt akadálytalanul az ember lelke, megpróbálva túllépni a látható világot? Ezen elmélkedtem a kő belsejében.

Amikor följebb emelkedett a nap, és elérték a sugarai a folyó túlsó partját, száraz recsenéseket hallottam. Az elsőt, a másodikat, a harmadikat, aztán egyre többet. Teljes csend volt, és több száz méteres távolságból hallatszott oda ez a hang, a sziklafalról visszaverődő visszhang is erősítette. **Pillepalackok** voltak, százszám hevertek a túlparton, amely igazából illegális személerakóra emlékeztetett. A meleg hatására kitágultak. Éles és förtelmes volt ez a hang a reggel csendjében, a harmattól nedves, hosszú árnyékokkal teli tájban. Az apró kagylók nyomaival megjelölt porladó fehér kövön ültem. A geológia feneketlen kútjából, a századok mélyéből, a remetecellából néztem a szemétdombot.

Ilyen volt ez az ország. Szőlők között oszlottak az állatok maradványai. Belenőtt az eljövendő világ rákos daganata az anyag kommunista eróziójába. Ebben a világban mindenkinek lesz számlája, hogy embernek érezhesse magát, lesz neki egy szem a hálóban, hogy ne pusztuljon bele a magányba.

Egyébként is akadtak itt problémáim az egyedülléttel. Ha beszélgettem valakivel, fölvettem egy illetőt, hogy elvigyem valameddig, pár perces beszélgetés után, amikor már lehetett tudni, hogy turistaféle lennék, mintha látogatóba jönnék, és csodálom az elfelejtett ország szépségét, előbb-utóbb megkérdeztek: miért egyedül jöttem? Amikor visszatértem, miután bejártam az elhagyott cellákat, horgászokba botlottam, és beszélgetésbe elegyedtem. Eleinte kicsit kötözködve kérdeztek, **miért oroszul szölok hozzájuk**, miért nem a Moldovában használatos nyelven, vagyis valójában románul. Azt feleltem, sajnos lengyel vagyok, és valamivel közelebb áll hozzám az orosz, amiért szíves elnézésüket kérem. Megértően bólogattak. A következő pillanatban megkérdeztek, miért jöttem egyedül. Gye zsená? Hol a feleségem? Teljesen egyedül voltam ebben az országban. Valójában nem láttam senkit egyedül. Legfeljebb az út mellett integetett valaki, hogy vigyem el valameddig, és ilyenkor abszurd módon találkozott a mi két magányunk, de ők tették fel ezt a kérdést. Csodabogárnak néztek, vagy valami még rosszabbnak, mert a magány valamiféle bűn vagy átok volt.

Báltiben, a szállodában átadtam megőrzésre a biciklimet a gondnoknak. Bezárta siralmas kis sufnijába, kért érte naponta pár garast. Elmúlt hatvanéves, ősz volt, magas és hajlott hátú. Azt mondta, **nem fontos, kik vagyunk – moldovaiak, oroszok, ukránok, lengyelek vagy németek –, mert minden ember testvér**, és csak a szív meg a tisztesség számít. Magától adta elő ezt a szónoklatot, erősen megszorította a kezem. Úgy hangzott, mint egy szovjet szlogen, de teljesen őszintén mondta, mintha ki akarná mutatni azt, hogy nem zavarja az idegenségem és a magányom, befogadott a közösségbe.

Csak a kis Mihai nem kérdezett tőlem semmit azon kívül, hogy milyen játékok vannak a telefonomban. Nem tett semmiféle nyilatkozatokat. Kiszállt, én meg néztem, ahogy távolodik, és arra gondoltam, el kellene mennem Taracliába, hogy láthassam, hogy néz ki az ő szép városa. Nem volt messze. Átutaztam Comraton, ahol láttam egyszer egy feketébe öltözött asszonyt, egy traktor pótkocsiján ült a nyitott kopersó mellett, lombos ággal hajította el a legyeket az elhunyt arcáról. Harminc kilométerre innen balra fordultam, rákanyarodtam a duzzasztógát tetején épített útra. Ugyanaz volt a neve a tónak, mint a városnak. Megkerestem a főutcát. Azon kívül nem sok minden volt

ott. **Pravoszláv templom, piac, néhány bolt meg bankautomata,** és kész. Rögtön kezdődött is a falusias rész. Gyümölcsfák árnyékában álló kis házak. Eltűnt az aszfalt. Kiszálltam, és próbáltam úgy nézni mindenre, ahogy a kis Mihai. Kicsit alulról, hogy nagyobb, magasabb, méltóságtelesebb legyen. Elképzeltem, hogy Mihailovcából jövök, ahol **fölveri a port a főutcán a végtelen ukrán kukoricaföldekről fújó szél.** Elképzeltem, hogy valami szépet látok. Nem esett nehezemre. Arra gondoltam, nem sikerült teljesen felnőnnöm, még mindig gyerek vagyok, kisfiú, aki elmegy otthonról, és mindegy, merre indul, történik valamiféle csoda. Jól emlékeztem erre az érzésre negyven évvel ezelőttről: íme, a látható csak ürügy a világ felszíni rétegén áthatoló látás számára, amely beleolvad valahol a túloldalon a valóságos és a képzeletbeli végtelenjébe, feloldódik abban a kábító elegyben, eltűnik, én pedig, követve azt a tekintetet, szintén beleveszek a valódi, a kitalált és a természetfeletti csodás belső világába. El kellett mennem Taracliába ahhoz, hogy megértsem: soha nem vágytam többre annál, mint visszatérni ehhez az intenzitáshoz. Ezért nem akartam elmenni Olaszországba. Nem akartam, hogy eltakarja előlem Olaszország ezt a gyermekkori örvénylő mélységet a maga rafinált, komplikált, bonyolult létezésével. Az ember úgy zuhan bele ebbe a szakadékba, mintha a legmélyebb álomba merülne, miközben egy pillanatra sem veszíti el az eszméletét. Biztos perverz dolog Olaszország helyett a döglött kutyát választani, amely láncsal a nyakán hever az út porában, miközben legyek rajzanak körülötte. De a gyerekkor perverz, amikor kihívást intéz a valósághoz, és érvényteleníti vagy átváltoztatja. Igazából tehát nem mentem el semmilyen országba, csak olyan tájakat jártam be, melyek hatására az értelmem békésen megvált a hétköznapi élettől. Ennek így kellett hatnia, és gyakran így is hatott ezeken a legkevésbé sem feltűnő helyeken, melyeknek rejtve marad az egyéniségük, nem teszik a kirakatba a létüket. Mondjuk, a sztyeppe legszélén, Taracliában.

Vagy Vulcăneşti-ben. Vagy Cantemir-ben. Vagy Giurgiuleşti-ben. Vagy Cahul-ban. Dél. Mi lesz ezzel az országgal, ha megtagadja a melankóliáját? Milyen alakot ölt? Elárulja-e azt, amire rendeltetett, ha ahhoz kezd hasonlítani, aminek képzeletben magát? **Mire akarnak hasonlítani ezek az országok, amelyeket partra vetett az idő sodra?** Más országokra vagy arra a képre, amelyet magukról láttak a varázstükrökben? Mivé változtak ezek az ősidők, összekeveredve a történelem végét hirdető kommunista utópia maradványaival? Újra meg újra letértem a főútról, hogy kicsit szétnézhessek. Látszólag minden olyan volt, mint hajdanán. Kukoricakötegeket vittek. A házak előtt ültek, az aszfaltozott út szélén, és az aranyszín kukoricacsöveket kopasztották. Az út mellett mentek, hosszú póznákkal verték le a diót. Két sorban nőttek a fák, harminc-negyven kilométeren át. Zsákokba gyűjtötték az út menti termést, fölpackolták a biciklijükre, aztán tolták tovább. Ugyanolyan színű volt a birkáknak, mint a napégette fünek. A szaguk száraz és kábító. Lehajtott fejfel álltak a lovak a kopár legelőkön, fekete árnyékokat vetettek. A tópartokon libacsapatok fehérlettek. A falvakban virradatkor hatalmas lármát csapott a rengeteg baromfi. A kacsák voltak a leghangosabbak. Talán azért, mert amikor

fölbredtek, még néma csend és teljes sötétség volt. **Úgy tűnt, minden ugyanúgy folytatódik évszázadok óta. Egyik nap fekete Mercedes állt be a kis szállodám elé** Trebujeniben. Kopaszra borotvált, drabál telepi türhó szállt ki belőle. Volt mindene, ami kell: aranylánc, aranyóra és közönyös magabiztosság. Arra gondoltam, íme az új idők. Amikor pár órával később visszatértem a portyámról, alig ismertem meg. Csak rövidgatyra, strandpapucs és nyaklánc volt rajta. Műanyag kád fölé hajolt, elmélyülten darabolta a disznót. Elválasztotta a belsősegeket a hústól. Ő is zsíros és véres volt, mint ha magát négyelte volna fel. Végül a vállára dobta a féldisznót, és a teher alatt görnyedezve indult a konyha felé. Nem tudtam levenni a szemem róla, mert olyan volt, mint egy Bacon-kép meg az idős és az ifjú Brueghel egy személyben. Lefényképeztem, de úgy, hogy ne vegye észre.

Na de **elég volt elmenni Chişinăuba, hogy lássak egy várost, amely álmos és vad egyszerre.** Most vedlett át békés kérődzőből ragadozóvá. Egy város a maga debil, elborult autóforgalmával. Guggoltak, a fogukat piszkálták, bámészkodtak, szotyolát rágszálltak, mint évszázadokkal azelőtt, de mikor a volán mögött találták magukat, száguldozni kezdtek, mint az örültek. Dudáltak, záróvonalnál előztek, bevágtak a másik elé, meghúzták a kocsik oldalát, koccantak. Aztán megálltak, kiszálltak, és megint álmatagon cseverésztek, a hasukat vakarták, lerúgták a műanyag papucsukat, és a lábujjuk körmével kaparászták a pucér lábikrájukat. Mintha valaki szabálytalan időközönként áramot vezetne beléjük.

Soha azelőtt nem láttam ennyi pénzváltót. Ott voltak mindenütt. Kis odúk a síkatorokban, a falakban, a város szikláiba vésett sufnik, kis mellékutcákban, sárga fényvel megvilágítva, olyan szűkösek, hogy alig lehet megfordulni bennük. Kis asztal, kalkulátor vagy fából készült golyós számológép, fémdoboz, szék, villanykörte. Csak ültek, és mint a fáradt automaták, szó nélkül számoltak, föl sem emelték a tekintetüket. Mint az elevenen befalazott, jólétben élő barlanglakók. A Stefan cel Mare és az Ismail utca sarkán, az átkelőhöz vezető lépcsőn koldus ült egy kis kocsin. Közszemlére tette viasz- és testszínű műlábat. Könyöktől hiányzott mindkét keze. A vitustánc mozdulatlan változatában remegett. Valaki lehozta és kirakta mindennap. Közvetlenül mellette sodródott a tömeg. Amikor megpillantottam, elfelejtettem a zsebembe nyúlni, pedig volt egy köteg egylejes bankjegvem. A chişinăui séták különleges alkalmaira tartogattam a készletet. Helyre akartam hozni a mulasztást, de lesodort magával az emberfolyó. Amikor pár órával később visszaértem, már nem volt ott. Aznap este a Green Hills Nistru utcai teraszán ültem és söröztem. Egy negyven év körüli, kissé gyűrött, szürkés árnyalatú férfi előrenyújtotta a műanyag poharát, arra biztatott a mozdulataival, hogy osztozzak vele. Töltöttem neki. „Amerikan?” – kérdezte. A fejemet ráztam. „Germanyec? Anglicsanyin?” Végül megmondtam neki. Figyelmesebben nézett, mintha nemzetiség helyett valamiféle emberséget látott volna bennem. Még talán el is mosolyodott. „Tak tü szavjetszkij cselavek”, akkor szovjet ember vagy – mondta, és elvonult a chişinăui éjszakába. Szúrás éreztem a szívemben. Mintha megsebzett volna. Tiltakozni akartam. **Én? Szovjet ember?** Hogy merészel ilyet? Azzal a kolduspoharával meg a csoszogó járásával. Hogyan? De aztán kiittam a maradékot a pohárból, és azt mondtam magamban: Igen. Szovjet ember vagyok, bár talán csak az árnya. **Megszállottan járom be a hajdani birodalom tájait.** Keresem a régi világ pusztulásáról árulkodó nyomokat. Egyszerűen nem történt az én életemben semmi más, aminek hasonló ereje lett volna. És azt is gyanítom, hogy már nem is történik semmi hasonló az életemben. Nem volt se szép, se jó, de úgy csörtetett át ezen a vidéken, mint valami kataklizma vagy vallás. Még mindig rémületet kelt. **Az anticivilizáció nyomaival,** amely özönvízként irtotta ki az emberi nemet az egész történelmével, múltjával, hitével és bölcsességével együtt. Széttöredezett beton, rozsdás, ócskavas. Antianyag. Nem volt mit keresnem Olaszországban, mert én a pusztulás nyomait kutattam, melynek el kellett volna hoznia a világ végső felszabadulását. OK, mondtam a chişinăui éjszaka közepén, az ismeretlen férfinak válaszolva. Lehetek szovjet ember.

Costeşti-n keresztül mentem haza. A Prut duzzasztógátján vezet az út Románia felé. Kelet felé terül el a tó, a hossza nagyjából húsz kilométer. Derűs nap volt, de bármerre néztem, a kék ég alatt, amerre a szem ellát, nyoma sem volt vitorláknak vagy csónaknak, sehol semmi. Pár percig tartott az ellenőrzés a moldovai oldalon. Dacia kombi állt előttem, megrakva dinnyével és paradicsommal. Fölkanyarodtam a duzzasztógátára. Száraz kórókat kergetett a szél a betonakadályok között, mint a westernfilmekben. Olyanok voltak, mint a Jerikó rózsája.

FISCHER, JUDIT: ITT NYUGSZIK A NAP

